

ÖABT TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ÖĞRETMENLİĞİ

ESKİ TÜRK EDEBİYATI

Kavramsal Analiz ve Tamamı Çözümlü 50 Soru

Bu çalışma; Divan edebiyatı nazım şekilleri, türleri, akımları ve yüzyıllara göre sanatçı özelliklerini kapsayan, 50 adet özgün ve çözümlü sorudan oluşmaktadır.

Hazırlayan: Murat Hoca

Soru Denetim Kurulu

Türkçe Öğretmenleri - Gülser Yeşildal - Yalçın Yeşildal

Eski Türk Edebiyatı: Kavramsal Analiz ve Soru Bankası

Öğrenme Hedefi: Öğrenciler, Eski Türk Edebiyatı alanındaki kavramsal bilgilerini 50 adet çoktan seçmeli soru üzerinden test ederek tür, şair ve dönem özelliklerini analiz etme becerisi kazanacaklardır.

1. Klasik Türk şiirinde her şairin uymak zorunda olduğu kalıplaşmış benzetme ve hayallere ne ad verilir?

- a) Telmih
- b) Mazmun
- c) Sebk-i Hindi
- d) Teşbih
- e) Mübalağa

Çözüm: Doğru cevap **B** seçeneğidir. Mazmun, Divan edebiyatında belli kavramları karşılamak için kullanılan ortak kalıplardır. Örneğin; 'ok' kaş için, 'servi' boy için kullanılan birer mazmundur.

2. Kasidenin giriş bölümünde doğa tasvirlerinin (bahar, kış vb.) yapıldığı bölüme ne ad verilir?

- a) Girizgâh
- b) Methiye
- c) Nesib
- d) Fahriye
- e) Taç

Çözüm: Doğru cevap **C** seçeneğidir. Nesib (veya Teşbib), kasidenin ilk bölümüdür. Burada konu dışı tasvirler yapılır. Girizgâh ise asıl konuya geçişi sağlayan beyitlerdir.

3. Aşağıdakilerden hangisi Divan edebiyatındaki 'Müseddes' nazım şeklinin bir özelliğidir?

- a) Dört dizelik bentlerden oluşur.
- b) Altı dizelik bentlerden oluşur.
- c) Tek bentlik bir nazım şeklidir.
- d) Sadece dini konularda yazılır.
- e) Aruzun tek kalıbıyla yazılır.

Çözüm: Doğru cevap **B** seçeneğidir. Arapça 'sedis' (altı) kökünden gelen müseddes, altışar dizelik bentlerden oluşan bir musammat türüdür.

Çalışma ve Not Alanı: _____

4. Aşağıdakilerden hangisi 'Mesnevi' nazım biçimi için söylendiğinde yanlış bir bilgi olur?

- a) Mesnevi türünde her beyit kendi içinde kafiyelidir.
- b) Aruzun kısa kalıplarıyla yazılır.
- c) Divan edebiyatının en uzun nazım biçimidir.
- d) Olay anlatımına dayalı eserlerde kullanılır.
- e) Sadece dini ve tasavvufi konular işlenir.

Çözüm: Doğru cevap **E** seçeneğidir. Mesnevilerde sadece dini/tasavvufi konular değil; aşk, savaş, şehir güzellikleri ve mizah gibi her türlü konu işlenebilir.

5. 17. yüzyılda ortaya çıkan, ağır bir dil ve derin hayallerle örülü 'Sebk-i Hindi' akımının en önemli temsilcileri arasında aşağıdakilerden hangisi gösterilemez?

- a) Naili
- b) Neşati
- c) Şeyh Galip
- d) Baki
- e) Nedim (Bazı gazellerinde)

Çözüm: Doğru cevap **D** seçeneğidir. Baki, 16. yüzyıl şairidir ve klasik söyleyişin zirvesidir. Sebk-i Hindi akımı 17. yüzyılda etkili olmuştur.

6. Divan edebiyatında bir şehrin güzelliklerini ve o şehrin güzel insanlarını anlatan eserlere ne ad verilir?

- a) Letaif-name
- b) Siyer-i Nebi
- c) Sakiname
- d) Şehrengiz
- e) Habname

Çözüm: Doğru cevap **D** seçeneğidir. Şehrengizler, bir şehrin güzelliklerini ve o şehrin insanlarını mesnevi tarzında anlatan eserlerdir. İlk örneğini Priştineli Mesîhi vermiştir.

▣ **Murat Hoca'dan Altın Notlar:** Divan edebiyatında 'Şarkı' ve 'Tuyuğ' nazım biçimleri tamamen Türklerin bu edebiyata kazandırdığı türlerdir. Tuyuğ, tek bentten oluşur ve maniye benzer.

7. Aşağıdaki şairlerden hangisi Türk edebiyatında 'Hamse' sahibi olan şairlerden biri değildir?

- a) Ali Şir Nevai
- b) Hamdullah Hamdi
- c) Taşlıcalı Yahya
- d) Fuzuli
- e) Nevizade Atayi

Çözüm: Doğru cevap **D** seçeneğidir. Fuzuli'nin çok önemli eserleri (Leyla ile Mecnun, Beng ü Bade vb.) olsa da bir hamsesi (beş mesnevisi) yoktur.

8. 16. yüzyılda yaşamış, 'Şah u Geda' adlı mesnevisiyle tanınan ve sadeleşme çabalarıyla 'mahallileşme' akımının önemli isimlerinden biri sayılan şair hangisidir?

- a) Zati
- b) Hayali
- c) Baki
- d) Taşlıcalı Yahya
- e) Fuzuli

Çözüm: Doğru cevap **D** seçeneğidir. Taşlıcalı Yahya, özellikle 'Şah u Geda' mesnevisi ve hamsesiyle tanınan 16. yüzyılın en üretken şairlerinden biridir.

9. Kasidelerinde özellikle 'fahriye' (kendini övme) bölümünü oldukça uzun ve iddialı tutan, 17. yüzyılın en büyük kaside ustası kimdir?

- a) Nabi
- b) Nedim
- c) Nef'i
- d) Şeyhülislam Yahya
- e) Şeyh Galip

Çözüm: Doğru cevap **C** seçeneğidir. Nef'i, Türk edebiyatında kaside türünün en büyük ustalarından biridir; övgü ve yergide en üst noktayı temsil eder.

▣ **Murat Hoca'dan Altın Notlar:** Mesnevilerde her beyit kendi arasında kafiyelidir (aa, bb, cc...). Bu durum şaire sınırsız yazma kolaylığı sağlar.

10. 17. yüzyılda Nabi tarafından temsil edilen, öğretici ve düşündürücü mahiyetteki şiir tarzına ne ad verilir?

- a) Sebk-i Hindi
- b) Hikemi Tarz (Nabi Ekolü)
- c) Mahallileşme Akımı
- d) Tasavvufi Tarz
- e) Rindane Tarz

Çözüm: Doğru cevap **B** seçeneğidir. Hikemi (hakimane) tarz, şiiri sadece duygu değil bir düşünce aracı olarak gören, öğretici nitelikteki tarzdır.

11. Klasik Türk edebiyatının son büyük şairi kabul edilen ve 'Hüsn ü Aşk' adlı sembolik mesnevisiyle tanınan 18. yüzyıl sanatçısı kimdir?

- a) Nedim
- b) Şeyh Galip
- c) Enderunlu Fazıl
- d) Koca Ragıp Paşa
- e) Sümbülzade Vehbi

Çözüm: Doğru cevap **B** seçeneğidir. Şeyh Galip, Mevlevi şeyhidir ve Sebk-i Hindi akımının en önemli temsilcilerinden biri olarak 'Hüsn ü Aşk'ı kaleme almıştır.

12. Gazelin ilk beytine ne ad verilir?

- a) Matla
- b) Makta
- c) Beytül-gazel
- d) Yek-avaz
- e) Taç beyit

Çözüm: Doğru cevap **A** seçeneğidir. Gazelin ilk beytine 'matla' (doğuş yeri), son beytine ise 'makta' (kesiş yeri) denir.

▣ **Murat Hoca'dan Altın Notlar:** Fuzuli 'aşk ve ızdırıp' şairidir. Ona göre kavuşmak aşkı bitirir, bu yüzden o ayrılık acısından beslenir.

13. Birçok bentten oluşan, bentlerin sonunda 'vasıta beyti'nin değiştiği nazım biçimine ne ad verilir?

- a) Terci-i Bend
- b) Terki-i Bend
- c) Müsemmen
- d) Muhammes
- e) Tardiye

Çözüm: Doğru cevap **B** seçeneğidir. Terki-i bentte bent sonlarındaki vasıta beyti her bentte değişir. Değişmezse buna 'Terci-i bent' denir. En ünlü terki-i bent şairi Bağdatlı Ruhi'dir.

14. 17. yüzyılın büyük hiciv ustası Nef'i'nin, babası da dahil olmak üzere pek çok kişiyi ağır dille eleştirdiği ünlü eserinin adı nedir?

- a) Hayriyye
- b) Hayrabad
- c) Siham-ı Kaza
- d) Tuhfetü'l-Haremeyn
- e) Münşeat

Çözüm: Doğru cevap **C** seçeneğidir. 'Siham-ı Kaza' (Kader Okları), Nef'i'nin toplumsal ve kişisel eleştirilerini içeren, Türk edebiyatının en önemli hiciv eseridir.

15. Divan edebiyatında 'aşkın verdiği mutluluğu, acıyı ve feryadı' anlatan gazellere ne ad verilir?

- a) Rindane Gazel
- b) Şuhane Gazel
- c) Âşıkane Gazel
- d) Hikemi Gazel
- e) Sofiyane Gazel

Çözüm: Doğru cevap **C** seçeneğidir. Fuzuli, bu türün en önemli temsilcisidir. Rindane gazel (Baki), Şuhane gazel (Nedim), Hikemi gazel (Nabi) tarzlarıyla karıştırılmamalıdır.

▣ **Murat Hoca'dan Altın Notlar:** Kasidelerin en güzel beytine 'Beytü'l-Kasid', şairin mahlasının geçtiği beyte ise 'Taç Beyit' denir. Kasidede kendini övme bölümü 'Fahriye'dir.

16. Divan edebiyatında şairlerin şiirlerinde kullandıkları takma ada ne ad verilir?

- a) Lakap
- b) Mahlas
- c) Künye
- d) Ünvan
- e) Tapşırma

Çözüm: Doğru cevap **B** seçeneğidir. Divan edebiyatında şairlerin takma adlarına 'mahlas' denir. Halk edebiyatında ise bu kavrama 'tapşırma' adı verilir.

17. Şairlerin hayatlarını, eserlerini ve şiirlerinden örnekleri bir araya getiren biyografik eserlere ne ad verilir?

- a) Siyer
- b) Menakıbnâme
- c) Tezkire
- d) Münşeat
- e) Vakanüvis

Çözüm: Doğru cevap **C** seçeneğidir. Tezkireler (Şuara Tezkireleri), günümüzdeki biyografik sözlüklerin veya antolojilerin karşılığı olan eserlerdir.

18. Türklerin Divan edebiyatına kazandırdığı, tek bentten oluşan ve aruzun 'fâilâtün fâilâtün fâilün' kalıbıyla yazılan nazım biçimi hangisidir?

- a) Rubai
- b) Tuyuğ
- c) Murabba
- d) Şarkı
- e) Gazel

Çözüm: Doğru cevap **B** seçeneğidir. Tuyuğ, Türkler tarafından kazandırılmış olup tek benttir. Rubai ile benzerlik gösterse de sadece belli bir aruz kalıbıyla yazılmasıyla ondan ayrılır.

▣ **Murat Hoca'dan Altın Notlar:** Nedim, Lale Devri'nin şuhane gazel ustasıdır. 'Mahallileşme' akımıyla şiire halkın dilini ve İstanbul'u taşımıştır.

19. Gazelin her dizesine, kullanılan aruz kalıbına uygun bir kısa dize (ziyade) eklenmesiyle oluşturulan nazım biçimine ne ad verilir?

- a) Gazelin her dizesine bir kısa dize eklenmesiyle oluşur.
- b) Sadece aruzun kısa kalıplarıyla yazılır.
- c) Bentlerden oluşan bir nazım şeklidir.
- d) Dini ve epik konuların işlendiği türdür.
- e) Türklerin edebiyata kazandırdığı bir türdür.

Çözüm: Doğru cevap **A** seçeneğidir. Müstazad, kelime anlamı olarak 'artmış, çoğalmış' demektir; gazelin dizelerine eklenen kısa dizelere de 'ziyade' adı verilir.

20. Anadolu sahasında (Osmanlı sahası) yazılan ilk şairler tezkiresi aşağıdakilerden hangisidir?

- a) Ali Şir Nevai - Mecalisü'n-Nefais
- b) Sehi Bey - Heşt Behişt
- c) Latifi - Tezkiretü'ş-Şuara
- d) Aşık Çelebi - Meşairü'ş-Şuara
- e) Kınalızade Hasan Çelebi - Tezkiretü'ş-Şuara

Çözüm: Doğru cevap **B** seçeneğidir. Türk edebiyatının ilk tezkiresi Ali Şir Nevai'nin 'Mecalisü'n-Nefais'idir ancak Anadolu sahasındaki ilk örnek Sehi Bey'in 16. yüzyılda yazdığı 'Heşt Behişt'tir.

21. 16. yüzyılda 'Sultanü'ş-Şuara' (Şairler Sultanı) unvanını alan ve Kanuni Sultan Süleyman'ın ölümü üzerine yazdığı 'Kanuni Mersiyesi' ile tanınan şair kimdir?

- a) Fuzuli
- b) Hayali
- c) Zati
- d) Baki
- e) Nef'i

Çözüm: Doğru cevap **D** seçeneğidir. Baki, yaşadığı dönemde şairler sultanı olarak kabul edilmiş, terakib-i bent biçiminde yazdığı 'Kanuni Mersiyesi' ile bu türün en güçlü örneklerinden birini vermiştir.

▣ **Murat Hoca'dan Altın Notlar:** Divan edebiyatı 13. yüzyılda Hoca Dehhani ile başlar, 19. yüzyılda yerini Batı etkisindeki edebiyata bırakır.

22. 17. yüzyıl şairi Nabi'nin oğlu Ebülhayr Mehmet için yazdığı, didaktik nitelikteki ünlü mesnevisinin adı nedir?

- a) Hayrabad
- b) Hayriyye
- c) Tuhfetü'l-Haremeyn
- d) Münşeat
- e) Şah u Geda

Çözüm: Doğru cevap **B** seçeneğidir. Hayriyye, Nabi'nin oğluna öğütler vermek amacıyla yazdığı hikemi (öğretici) tarzın en önemli örneklerinden biridir.

23. Dünya çapında tanınan bir bibliyografya eseri olan ve yaklaşık 15 bin kitap ve 10 bin müellifi tanıtan 'Keşfü'z-Zunun' adlı eserin yazarı kimdir?

- a) Evliya Çelebi
- b) Katip Çelebi
- c) Naima
- d) Peçevi
- e) Koçi Bey

Çözüm: Doğru cevap **B** seçeneğidir. Katip Çelebi (Hacı Halife), 17. yüzyılda yaşamış büyük bir bilim insanıdır. Keşfü'z-Zunun adlı eseri dünya literatüründe hala önemli bir yere sahiptir.

24. Türk edebiyatının en büyük gezi yazısı örneği kabul edilen, 10 ciltten oluşan ve yazarın "Şefa'at ya Resulallah" yerine "Seyahat ya Resulallah" demesiyle başlayan eser hangisidir?

- a) Mir'atü'l-Memalik
- b) Kitab-ı Bahriye
- c) Seyahatname
- d) Cihannüma
- e) Tuhfetü'l-Hicaz

Çözüm: Doğru cevap **C** seçeneğidir. Evliya Çelebi'nin Seyahatname'si, 17. yüzyıl Osmanlı coğrafyasını, kültürünü ve dilini anlamak için en temel kaynaktır.

▣ **Murat Hoca'dan Altın Notlar:** Hamse; bir şairin beş mesnevisinin bir araya gelmesiyle oluşur. Türk edebiyatında Ali Şir Nevai (15. yy) ilk hamse sahibidir. Hamdullah Hamdi ise Anadolu sahasındaki ilk hamse sahibidir.

25. Divan edebiyatında padişah çocuklarının sünnet düğünlerini veya padişah kızlarının düğün törenlerini, şenlikleri anlatan eserlere ne ad verilir?

- a) Şehrengiz
- b) Gazavatname
- c) Surname
- d) Sakiname
- e) Kıyafetname

Çözüm: Doğru cevap **C** seçeneğidir. Surnameler, saraydaki düğün ve şenlikleri konu alan eserlerdir. Vehbi'nin Surname'si bu türün en ünlü örneklerinden biridir.

26. 18. yüzyıl Lale Devri şairi olan, 'mahallileşme' akımını zirveye taşıyan, şiirlerinde İstanbul Türkçesini ve günlük yaşamı başarıyla işleyen şarkı ustası kimdir?

- a) Baki
- b) Nedim
- c) Şeyh Galip
- d) Nabi
- e) Nef'i

Çözüm: Doğru cevap **B** seçeneğidir. Nedim, Lale Devri'nin neşe ve eğlence şairidir. Şarkı nazım biçiminin en büyük ustası kabul edilir.

27. Bir şairin başka bir şairin şiirini beğenerek, o şiirle aynı ölçü ve kafiyede yazdığı benzer şiire ne ad verilir?

- a) Tezyif
- b) Nazire
- c) Tehzil
- d) Şathiyye
- e) Müstezad

Çözüm: Doğru cevap **B** seçeneğidir. Nazire yazmak, bir şaire duyulan saygının ve teknik becerinin göstergesidir. Eğer bu alaycı bir üslupla yapılırsa 'tehzil' adını alır.

▣ **Murat Hoca'dan Altın Notlar:** Kaside bölümleri: Nesib (Teşbib), Girizgâh, Methiye, Tegazzül, Fahriye ve Dua. En önemli bölüm 'Methiye'dir.

28. Türk edebiyatının ilk fabl örneği kabul edilen ve Şeyhi tarafından yazılan hiciv türündeki eserin adı nedir?

- a) Risaletü'n-Nushiyye
- b) Harname
- c) Mantıku't-Tayr
- d) İskendername
- e) Garibname

Çözüm: Doğru cevap **B** seçeneğidir. Harname, bir eşeğin başından geçenler üzerinden toplumsal adaletsizliği ve hırsı eleştiren allegorik bir hiciv eseridir.

29. Feridüddin Attar'ın aynı adlı eserinden Gülşehri tarafından Türkçeye uyarlanan, kuşların dilinden tasavvufi yolculuğu anlatan allegorik eser hangisidir?

- a) Harname
- b) Mantıku't-Tayr
- c) Leyla ile Mecnun
- d) Hüsn ü Aşk
- e) Vesiletü'n-Necat

Çözüm: Doğru cevap **B** seçeneğidir. Mantıku't-Tayr (Kuş Dili), otuz kuşun Hüthüt rehberliğinde Simurg'u (Tanrı'yı) bulmak için yaptıkları sembolik yolculuğu anlatır.

30. 15. yüzyılda Süleyman Çelebi tarafından yazılan ve asıl adı 'Vesiletü'n-Necat' olan ünlü mevlid eserinin yazılma amacı aşağıdakilerden hangisidir?

- a) Savaşları anlatmak
- b) Hz. Muhammed'in diğer peygamberlerden üstünlüğünü savunmak
- c) Gezilen yerleri tanıtmak
- d) Devlet yönetimi hakkında bilgi vermek
- e) Aşk hikayesini anlatmak

Çözüm: Doğru cevap **B** seçeneğidir. Süleyman Çelebi, Hz. Muhammed'in diğer peygamberler gibi bir insan olduğunu iddia edenlere karşı, onun yüceliğini anlatmak için bu eseri kaleme almıştır.

▣ **Murat Hoca'dan Altın Notlar:** Müstazad, gazelin her dizesinin altına eklenen 'ziyade' dizesiyle oluşur. Serbest müstazad ise Servet-i Fünun'da gelişir.

31. 14. yüzyılda yaşayan, 'İskendername' ve 'Cemşid ü Hurşid' adlı mesnevileriyle tanınan, Divan edebiyatının kuruluş döneminin en önemli şairlerinden biri kimdir?

- a) Gülşehri
- b) Aşık Paşa
- c) Ahmedi
- d) Şeyhoğlu Mustafa
- e) Hoca Dehhani

Çözüm: Doğru cevap **C** seçeneğidir. Ahmedi, 14. yüzyılın en üretken şairlerinden olup Büyük İskender'in hayatını anlatan 'İskendername'si ile çok ünlüdür.

32. Divan edebiyatında dört dizelik bentlerden oluşan, her bendin dördüncü dizesi nakarat olabilen ve genellikle dini-didaktik veya lirik konularda yazılan nazım biçimi hangisidir?

- a) Rubai
- b) Tuyuğ
- c) Murabba
- d) Şarkı
- e) Terkib-i Bend

Çözüm: Doğru cevap **C** seçeneğidir. Murabba, dörder dizelik bentlerden oluşur. Şarkı ile karıştırılmamalıdır; şarkı daha çok bestelenmek için ve aşk konularında yazılır.

33. Hz. Muhammed'i övmek, ona duyulan sevgi ve saygıyı dile getirmek amacıyla yazılan şiirlere ne ad verilir?

- a) Tevhid
- b) Münacaat
- c) Naat
- d) Mersiye
- e) Methiye

Çözüm: Doğru cevap **C** seçeneğidir. Allah'ın varlığını ve birliğini anlatanlara 'tevhid', Allah'a yalvarış içerenlere 'münacaat', ölen birinin ardından yazılanlara 'mersiye' denir.

▣ **Murat Hoca'dan Altın Notlar:** Aruzun 'fâilâtün fâilâtün fâilün' kalıbı sadece Tuyuğ nazım biçimine özeldir. Tuyuğ, 14. yüzyılda Kadı Burhaneddin ile özdeşleşmiştir.

34. Fuzuli'nin kendisine bağlanan maaşı alamaması üzerine yazdığı, edebiyatımızın en ünlü hiciv ve şikâyet mektubu kabul edilen eseri hangisidir?

- a) Enisü'l-Kalb
- b) Şikâyetname
- c) Sıhhat u Maraz
- d) Rind ü Zahid
- e) Beng ü Bade

Çözüm: Doğru cevap **B** seçeneğidir. Şikâyetname, Fuzuli'nin Kanuni Sultan Süleyman'a sunduğu kasidelerden sonra kendisine bağlanan 9 akçelik maaşı vakıf memurlarından alamaması üzerine yazdığı meşhur hiciv eseridir.

35. Divan edebiyatında toplumsal bozuklukları ve dönemin aksayan yönlerini eleştiren 'Terkib-i Bend'i ile tanınan ve bu eseriyle Tanzimat döneminde Ziya Paşa gibi pek çok şaire ilham kaynağı olan 16. yüzyıl şairi kimdir?

- a) Baki
- b) Fuzuli
- c) Bağdatlı Ruhi
- d) Zati
- e) Hayali

Çözüm: Doğru cevap **C** seçeneğidir. Bağdatlı Ruhi, Divan edebiyatında 'rindane' tavrı ve toplumsal eleştirileriyle tanınır. En ünlü eseri, üzerine 300'den fazla nazire yazılan Terkib-i Bend'idir.

36. Divan edebiyatında 'gazel' türünün şairin mahlasının da bulunduğu son beytine ne ad verilir?

- a) Matla
- b) Makta
- c) Beytül-gazel
- d) Taç beyit
- e) Yek-avaz

Çözüm: Doğru cevap **B** seçeneğidir. Gazelin veya kasidenin son beytine 'makta' denir. Şairin mahlası genellikle bu beyitte yer aldığı için buna 'taç beyit' de denir.

▣ **Murat Hoca'dan Altın Notlar:** Baki, 16. yüzyılın 'Sultanüş-Şuara'sıdır. Kanuni Mersiyesi, terkid-i bent biçiminde yazılmış bir şaheserdir.

37. Divan edebiyatında 'sade nesir' türünün en önemli örneklerinden biri olan ve Mercimek Ahmed tarafından Farsçadan Türkçeye çevrilen ünlü öğüt kitabı aşağıdakilerden hangisidir?

- a) Münşeat
- b) Kabusname
- c) Siyer-i Nebi
- d) Heşt Behişt
- e) Tazarruname

Çözüm: Doğru cevap **B** seçeneğidir. Kabusname, 15. yüzyılda Mercimek Ahmed tarafından II. Murat'ın isteği üzerine sade bir dille Türkçeye kazandırılmıştır.

38. Türk edebiyatında ilk 'hamse' sahibi olan, Çağatay Türkçesinin en büyük şairi kabul edilen ve 'Muhakemetü'l-Lügateyn' adlı eseriyle Türkçenin Farsçadan üstünlüğünü savunan sanatçı kimdir?

- a) Gülşehri
- b) Ahmedi
- c) Ali Şir Nevai
- d) Şeyhi
- e) Nesimi

Çözüm: Doğru cevap **C** seçeneğidir. Ali Şir Nevai, Türk diline yaptığı büyük katkılarla bilinir. İlk hamse sahibi olmasının yanı sıra ilk tezkire olan Mecalisü'n-Nefais'in de yazarıdır.

39. 15. yüzyılda yaşamış, 'süslü nesir' (inşa) tarzının ilk ve en önemli temsilcisi kabul edilen, Allah'a yakarışlarını içeren 'Tazarru-name' adlı eseriyle tanınan sanatçı kimdir?

- a) Nergisi
- b) Veysi
- c) Sinan Paşa
- d) Latifi
- e) Sehi Bey

Çözüm: Doğru cevap **C** seçeneğidir. Sinan Paşa, Divan edebiyatında sanatlı ve ağır bir dilin kullanıldığı süslü nesrin temelini atan isimdir.

▣ **Murat Hoca'dan Altın Notlar:** Süslü nesrin (inşa) babası Sinan Paşa'dır. 'Tazarruname' bu türün en önemli örneğidir.

40. Fuzulî'nin 'saçma ey göz eşkden gönlümdeki odlara su' dizesiyle başlayan ve Hz. Muhammed'e duyulan özlemi anlatan ünlü kasidesi (Su Kasidesi) hangi türün en güzel örneğidir?

- a) Münacaat
- b) Tevhid
- c) Naat
- d) Mersiye
- e) Methiye

Çözüm: Doğru cevap **C** seçeneğidir. Hz. Muhammed'i övmek ve ona duyulan sevgiyi dile getirmek amacıyla yazılan şiirlere 'naat' adı verilir.

41. Divan edebiyatında tek bentten oluşan, aaxa şeklinde kafiyelene, tasavvufi ve felsefi konuların yoğun işlendiği ve Türk edebiyatında en büyük ustasının Azmizade Haleti kabul edildiği nazım biçimi hangisidir?

- a) Şarkı
- b) Rubai
- c) Tuyuğ
- d) Murabba
- e) Mesnevi

Çözüm: Doğru cevap **B** seçeneğidir. Rubai, İran edebiyatından geçmiştir. Tuyuğ ile kafiye düzeni aynı olsa da rubai aruzun 24 farklı kalıbıyla yazılabilir.

42. 17. yüzyıl şairi Nabi'nin, çıktığı hac yolculuğunu, kutsal yerleri ve yol üzerindeki şehirleri sade bir dille anlattığı gezi yazısı türündeki eserinin adı nedir?

- a) Şikayetname
- b) Seyahatname
- c) Tuhfetü'l-Haremeyn
- d) Münşeat
- e) Cihannüma

Çözüm: Doğru cevap **C** seçeneğidir. 'Tuhfetü'l-Haremeyn' (İki Kutsal Şehrin Hediyesi), Türk edebiyatında hac seyahatnamelerinin en önemli örneklerinden biridir.

▣ **Murat Hoca'dan Altın Notlar:** Divan edebiyatında şairlerin en çok kullandığı nazım biçimi Gazel'dir. Kasideler ise genellikle devlet büyüklerini veya din büyüklerini övmek için yazılır.

43. Kasidenin içerisinde, kasideyle aynı ölçü ve uyakta bir gazel söylenmesine ne ad verilir?

- a) Girizgâh
- b) Methiye
- c) Fahriye
- d) Tegazzül
- e) Taç

Çözüm: Doğru cevap **D** seçeneğidir. Tegazzül, kaside şairinin araya sıkıştırdığı gazel bölümüdür; her kasidede bulunması zorunlu değildir.

44. Hz. Muhammed'in fiziksel özelliklerini, dış görünüşünü ve güzelliğini kelimelerle resmedercesine anlatan eserlere ne ad verilir?

- a) Siyer
- b) Hilye
- c) Mevlid
- d) Kırk Hadis
- e) Şemail

Çözüm: Doğru cevap **B** seçeneğidir. Hilye, süs ve ziynet anlamına gelir. Edebiyatta ise Peygamber Efendimiz'in fiziksel portresini anlatan türdür. Hakanî Mehmed Bey'in Hilye'si bu türün en ünlüsüdür.

45. Mesnevi nazım biçimiyle yazılmış bir eserde, şairin eseri kaleme alma nedenini açıkladığı bölüme ne ad verilir?

- a) Dibace
- b) Tevhid
- c) Münacaat
- d) Sebeb-i Telif
- e) Agaz-ı Destan

Çözüm: Doğru cevap **D** seçeneğidir. Sebeb-i Telif (veya Sebeb-i Nazm) bölümünde şair, eseri niçin yazdığını, kime sunduğunu veya hangi olaydan etkilendiğini anlatır.

▣ **Murat Hoca'dan Altın Notlar:** Hiciv (yergi) denince akla gelen ilk isim Nef'i'dir. 'Siham-ı Kaza' adlı eseri yüzünden hayatını kaybetmiştir.

46. Ali Şir Nevai'nin Türkçenin aruz kalıplarına uygunluğunu ve aruz ölçüsü hakkındaki bilgilerini ortaya koyduğu teorik eserin adı nedir?

- a) Mizanü'l-Evzan
- b) Muhakemetü'l-Lügateyn
- c) Mecalisü'n-Nefais
- d) Hayratü'l-Ebrar
- e) Lisanü't-Tayr

Çözüm: Doğru cevap **A** seçeneğidir. Mizanü'l-Evzan (Vezinlerin Terazisi), Türk edebiyatında aruz ölçüsü üzerine yazılmış ilk önemli teorik eserlerden biridir.

47. Fuzulî'nin Hz. Hüseyin'in Kerbela'da şehit edilmesini duygulu bir dille anlattığı, nesir ve şiir karışık olarak kaleme alınan ünlü maktel örneği aşağıdakilerden hangisidir?

- a) Beng ü Bade
- b) Sihhat u Maraz
- c) Hadikatü's-Süeda
- d) Enisü'l-Kalb
- e) Leyla ile Mecnun

Çözüm: Doğru cevap **C** seçeneğidir. 'Hadikatü's-Süeda' (Saadet Bahçesi), Türk edebiyatının en önemli maktel (şehit edilme olayını anlatan eser) örneklerinden biridir.

48. Divan edebiyatında çeşitli konularda yazılmış mektupların ve özellikle süslü nesir (inşa) örneklerinin toplandığı eserlere ne ad verilir?

- a) Vakanüvis
- b) Münşeât
- c) Sefaretname
- d) Gazavatname
- e) Şehrengiz

Çözüm: Doğru cevap **B** seçeneğidir. Münşeâtlar, hem edebi değer taşıyan mektupların saklanmasını sağlamış hem de dönemin resmi yazışma dili hakkında bilgi vermiştir.

▮ **Murat Hoca'dan Altın Notlar:** Divan şiirinde şairler son beyitte 'mahlas' kullanırlar. Bu beyte 'Taç Beyit' veya 'Makta' denir.

49. Din uğruna yapılan savaşları, ordunun kahramanlıklarını ve fetihleri konu alan eser türüne ne ad verilir?

- a) Siyasetname
- b) Fütüvvetname
- c) Gazavatname
- d) Surname
- e) Kıyafetname

Çözüm: Doğru cevap **C** seçeneğidir. Gazavatnameler, Türk edebiyatında epik (destansı) nitelik taşıyan önemli tarihi ve edebi kaynaklardır.

50. Klasik Türk (Divan) edebiyatının genel özellikleri ile ilgili aşağıdaki bilgilerden hangisi yanlıştır?

- a) Şiirde 'göz için uyak' anlayışı değil 'kulak için uyak' anlayışı hakimdir.
- b) Aruz ölçüsü temel ölçü olarak kullanılmıştır.
- c) Konu birliğinden ziyade beyit bütünlüğü esastır.
- d) Sanatlı ve ağır bir dil (Osmanlı Türkçesi) kullanılmıştır.
- e) Aşk, şarap, tasavvuf ve dini konular en çok işlenen temalardır.

Çözüm: Doğru cevap **A** seçeneğidir. Divan edebiyatında 'göz için uyak' anlayışı esastır. 'Kulak için uyak' anlayışı Tanzimat ve sonrasında (özellikle Recaizade Mahmut Ekrem ile) tartışılmaya başlanmıştır.

▮ **Murat Hoca'dan Altın Notlar:** Divan edebiyatında 'göz için uyak' anlayışı, Tanzimat dönemindeki 'Zemzeme-Demdeme' tartışmalarına kadar sarsılmaz bir kural olarak kabul edilmiştir. Bu anlayışa göre kafiye, sadece ses benzerliği değil, harf benzerliğine de dayanır.

▮ **Murat Hoca'dan Altın Notlar:** Türk edebiyatında biyografi türünün karşılığı olan 'Tezkire'lerin ilk örneği Ali Şir Nevai'ye (Mecalisü'n-Nefais) aittir. Anadolu sahasında ise 16. yüzyılda Sehi Bey 'Heşt Behişt' ile bu türün ilk örneğini vermiştir.